

Попков П. О.,
здобувач

Інституту економіко-правових досліджень
Національної академії наук України

ВИЗНАЧЕННЯ МИРОВОЇ УГОДИ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

DEFINITION OF THE CONSENT AGREEMENT IN THE ECONOMIC LEGAL PROCEEDINGS

У статті проведено дослідження теоретичних підходів до інституту мирової угоди в господарському судочинстві, позицій судових органів щодо правової природи мирової угоди в судочинстві, запропоновано поняття мирової угоди в господарському судочинстві з позиції галузевості та господарсько-процесуальної природи.

Ключові слова: господарське судочинство, мирова угода, договір, господарський спір, господарське процесуальне право.

В статье проведено исследование теоретических подходов к пониманию института мирового соглашения в хозяйственном судопроизводстве; позиций судебных органов относительно правовой природы мирового соглашения в судопроизводстве; предложено понятие мирового соглашения в хозяйственном судопроизводстве с позиции его хозяйственно-процессуальной природы.

Ключевые слова: хозяйственное судопроизводство, мировое соглашение, договор, хозяйственный спор, хозяйственное процессуальное право.

The article deals with the study of theoretical approaches to the institution of a consent agreement in economic legal proceedings, the position of judicial authorities regarding the legal nature of the consent agreement in the legal proceedings, the concept of a consent agreement in economic legal proceedings from the standpoint of industry and its economic and procedural nature is proposed.

Key words: economic legal proceedings, consent agreement, contract, economic dispute, economic procedural law.

Постановка проблеми. Посилення альтернативних інструментів вирішення господарських спорів та успішна реалізація, зокрема в межах господарського судочинства, здатні забезпечити збереження господарських зв'язків між конфліктувальними суб'єктами господарювання та гарантувати швидке відновлення стабільності сфери господарювання.

Законом України від 03.10.2017 № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», внесено ґрунтовні зміни до Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), зокрема в частині регламентації інституту мирової угоди.

Дослідження мирової угоди в контексті господарського судочинства в умовах судової реформи може мати теоретичне і практичне значення в площині удосконалення господарського процесуального законодавства та сфери правозастосування з метою підвищення судового захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, держави, фізичних осіб.

Метою статті є дослідження поняття мирової угоди в господарському судочинстві.

Стан дослідження. Деякі питання мирової угоди в національному судочинстві були предметом дослідження в працях В.Е. Беляневича [1], С.Я. Фурси, Е.І. Фурси [2], Д. В. Соколянського [3] та інших учених.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинне законодавство не містить поняття мирової угоди. У п. 1 ст. 192 ГПК України зазначається, що мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має сто-

суватися лише прав та обов'язків сторін [4]. Згідно з п.3.19 Постанови Пленуму ВГСУ від 26.12.2011 р. № 18 «Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції», одним зі способів вирішення господарського спору є мирова угода сторін, яка може стосуватися лише прав і обов'язків сторін щодо предмета позову [5].

Відповідно до ст. 77 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 № 2343-XII, під мировою угодою у справі про банкрутство розуміється домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та/або розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника, яка оформляється шляхом укладення угоди між сторонами [6].

У науковій спільноті також відсутня одноманітна концепція щодо визначення поняття мирової угоди, її правової природи та ознак.

Так, В.Е. Беляневич зазначав, що мирова угода – це договір, що укладається між сторонами з метою припинення спору на умовах, погоджених сторонами [1, с. 565]. Інші автори мирову угоду пропонують розглядати як особливу (специфічну) угоду, що має свої ознаки, які відрізняють її від таких господарсько-правових угод [7]. Р.С. Гукасян наголошує, що «волевиявлення сторін на укладення мирової угоди є процесуальними діями» [8, с. 142].

Цивілістичний підхід до розуміння мирової угоди представлений у позиціях С.Я. Фурси, Е.І. Фурси, С.Л. Щербак, які визначають мирову угоду як двосторонню між позивачем та відповідачем, під час укладення якої вони фактично заново визначають свої права та обов'язки у спірних правовідносинах

[2, с. 223]. Також мирову угоду трактують як правочин, тобто двосторонній договір, який укладається у письмовій або усній формі (у разі укладення мирової угоди в усній формі її умови включаються до спільної заяви) між сторонами спору (позивачем та відповідачем) стосовно його предмета на основі взаємних поступок та підлягає визнанню ухвалою суду, яким одночасно припиняється провадження у справі [3, с. 352].

Наступна точка зору зводиться до того, що сутність мирової угоди полягає у тому, що правова природа мирової угоди має комплексний характер – матеріальний і процесуальний або ж приватний і публічний [9, с. 2].

Можна погодитись із думкою В.В. Масюк, що немає єдності у розумінні правової природи зазначеного інституту не лише у науковому світі, але й у практичній діяльності. Залежно від підходу конкретного правозастосувача щодо розуміння правової природи інституту мирової угоди, приймаються і, як наслідок, виконуються різні за своїм змістом правові акти (матеріального чи процесуального характеру), що з погляду дотримання принципу законності і необхідності однозначного розуміння кожної правової норми є не зовсім коректним [10, с. 93].

На підтвердження цієї точки зору можна навести протилежні погляди вищих судів. Так, у Листі «Щодо обов'язкових для усіх судів України правових позицій» від 05 грудня 2011 р. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ зазначив, що висновок суду про те, що мирова угода, затверджена судом, не може вважатися зобов'язанням у цивільно-правовому розумінні, оскільки її укладення, затвердження і виконання регламентовано положеннями процесуального законодавства та Закону України «Про виконавче провадження», тому відсутні підстави для застосування статті 625 ЦК України є необґрунтованим [11].

Протилежне розуміння суті мирової угоди містилося в Інформаційному листі від 09.04.2009 р. № 01-08/204 Вищого господарського суду України,

в якому він указував, що «мирову угоду неможна розглядати як договір у цивільно-правовому розумінні і визнавати недійсною в позовному провадженні, оскільки порядок її укладення і затвердження регламентований відповідними положеннями Господарського процесуального кодексу України» [12]. У постанові Верховного Суду від 12 червня 2018 р. у справі № 908/1604/17 [13] щодо розгляду касаційної скарги Державного агентства резерву України (далі – Агентство) на постанову Донецького апеляційного господарського суду від 05.12.2017 у справі №908/1604/17 за позовом Агентства до державної організації «Комбінат «Зірка» та ТОВ «Ромпетрол Україна» про визнання правочину недійсним, вищенаведена позиція повністю отримала своє відображення.

Розглядаючи матеріальні і процесуальні складники процесу примирення сторін, маємо визнати, що в основі лежать матеріальні складники, а процесуальні орієнтовані лише на те, щоб створити відповідні умови для розв'язання спору [14, с. 52]. Із цієї думкою можна погодитись лише частково, виходячи з того, що господарське процесуальне право – «обслуговує» галузь господарського права в спектрі вирішення «спірності» самих господарських відносин [15, с. 41].

Уважаємо, що інститут мирової угоди важливо та логічно розглядати з боку господарсько-процесуального врегулювання господарського спору, який має лише господарсько-процесуальну природу. Такий науково-методологічний підхід дозволить виокремити галузеві особливості досліджуваного поняття та виробити дієві пропозиції щодо удосконалення порядку вирішення господарських спорів.

Висновки. На підставі вищезазначеного можна запропонувати визначення поняття мирової угоди як двохстороннього або багатостороннього господарсько-процесуального договору, який укладений між сторонами господарського процесу та затверджений суддею/суддями господарського суду, Верховного Суду з метою припинення господарського спору та закриття провадження у справі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беляневич В.Е. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. К.: Видавництво «ЮсТініан», 2008. 872 с.
2. Черевко П.П. Взаємодія цивільного та цивільного процесуального права при укладенні мирової угоди в цивільному процесі. Право і безпека. 2012. №5. С. 223–226.
3. Соколянський Д.В. Мирова угода сторін у цивільному судочинстві України: постановка проблеми. Актуальні проблеми держави і права. 2012. С. 348–353. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5245/Sokolianski%20apdp66.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № № 1798-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12?find=1&text=%E8%E0%E2%E0+%F3%E3%E4%E0>.
5. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 26.12.2011 р. № 18. Офіційний веб-портал Верховного суду України: URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0018600-11>.
6. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/card#Card>.
7. Гаврилішин А.П., Тимчук О.М. Мирова угода у справах про банкрутство. Повітряне і космічне право: [Матеріали II Міжнародної наукової конференції «Становлення держави та права в умовах глобалізації: теоретичний та практичний аспект», Київ, НАУ, 24 лютого 2012р.]. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. С. 404–406. URL: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/17586>.
8. Гукасян Р.Е. Проблема интереса в советском гражданском процессуальном праве. Саратов, 1970. 190 с.
9. Верба О.Б. Особливості визнання судом мирової угоди на стадії виконавчого провадження. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2008. № 3. URL: http://lvduvs.edu.ua/nauk/visnyky/nvsvy/03_2008/08vobsvp.pdf.

10. Масюк В.В. Проблеми питання застосування мирової угоди в цивільному процесі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки Випуск 3. Том 1. 2013. С. 93–95.
11. Щодо обов'язкових для усіх судів України правових позицій: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 05 грудня 2011 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0007740-11>.
12. Про деякі питання практики застосування у вирішенні спорів окремих норм процесуального права: Інформаційний лист Вищого Господарського суду України від 09 квітня 2009 р. № 01-08/204. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_204600-09.
13. Постанова Верховного Суду від 12 червня 2018 р. у справі № 908/1604/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74691752>.
14. Ткаченко М. Мирова угода як складова частина переговорного процесу: матеріальні та процесуальні основи. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 8. С. 51–55.
15. Іванюга Н.В. Функції господарського процесуального права: теоретико-практичні аспекти: монографія. НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. Одеса: Фенікс, 2018. 516 с.